

PR 14-87/88

**PROGNOSE VAN BEDRIJFSUITKOMSTEN OP
AKKERBOUW- EN VEEHOUDERIJBEDRIJVEN IN 1987/88**

December 1987

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Landbouw
Sectie Prognoses, Produktiviteits- en
Rentabiliteitsonderzoek**

REFERAAT

PROGNOSE VAN BEDRIJFSUITKOMSTEN OP AKKERBOUW- EN VEEHOUDERIJ-BEDRIJVEN IN 1987/88

Dröge, H. en K.J. Poppe

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1987

39 p., tab.

De jaarlijkse prognose geeft inzicht in de bedrijfsuitkomsten die naar verwachting op landbouwbedrijven zullen worden behaald.

In de akkerbouw zijn de hoge kg-opbrengsten van vorig jaar dooreengenomen teruggevallen naar een normaal niveau. De opbrengstprijzen staan sterk onder druk en liggen circa 10% onder normaal. Voor de akkerbouw worden ongekend slechte bedrijfsuitkomsten voorzien.

Als gevolg van de melkquotumregeling wordt een verdere produktievermindering geraamd van 9%. De ruwvoederverziening is zeer ruim. De produktiemiddelen zijn goedkoper geworden; vooral door de lage prijzen van voedermiddelen en meststoffen. De weidebedrijven zullen naar verwachting meevallende bedrijfsuitkomsten te zien geven op hetzelfde peil als vorig jaar.

In de intensieve veehouderij moet rekening gehouden worden met lagere opbrengstprijzen. Vooral voor leghennen en in mindere mate voor mestvarkens wordt een verbetering van de bedrijfsuitkomsten voorzien. Daartegenover zullen de resultaten van slachtkuikens teleurstellen, terwijl voor fokzeugen zeer slechte uitkomsten worden verwacht.

Verder zijn gegevens opgenomen over hoeveelheden en prijzen van produkten en produktiemiddelen, ondernemersinkomen en bedrijfsreserveringen.

Bedrijfsuitkomsten/Landbouwbedrijven/Ondernemersinkomen/Produktiviteit/Prijzen/Prognoses

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
1. ALGEMEEN	5
2. UITGANGSPUNTEN	6
- Grotere en kleinere bedrijven	6
- Bedrijfstypering	6
- Arbeidskosten en beloning voor bedrijfsleiding	6
- Pachtbasis en eigendomsbasis	7
- Renteberekening	7
3. PRESENTATIE VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	8
- Voorlopige bedrijfsuitkomsten over 1986/87	8
- Prognose voor 1987/88	8
4. SAMENVATTEND OVERZICHT VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	10
- Akkerbouwbedrijven	12
- Rundveehouderijbedrijven	13
- Intensieve veehouderij	15
5. INGEALCULEERDE PRIJZEN EN DE INVLOED VAN PRIJS- WIJZIGINGEN OP DE ARBEIDSOPBRENGST PER ONDERNEMER IN 1987/88	17
6. ONTWIKKELING OPBRENGSTPRIJZEN, PRIJZEN PRODUKTIE- MIDDELEN EN PRODUKTIVITEIT	20
7. ONDERNEMERSINKOMEN	24
8. BEDRIJFSRESERVERINGEN	26
BIJLAGEN: Specificatie bedrijfsuitkomsten per gebied	28

1. Algemeen

Het doel van deze prognose is een actueel beeld te geven van de te verwachten bedrijfsuitkomsten in 1987/88 aan de hand van de kosten- en opbrengstenontwikkelingen voor zover die nu bekend zijn of kunnen worden verwacht. Voor zover de prijzen en hoeveelheden van bepaalde produktiemiddelen en produkten thans nog niet kunnen worden voorzien zijn genormaliseerde prijzen en hoeveelheden in rekening gebracht.

Verder zijn de in het Landbouw-Economisch Bericht van 1987 opgenomen ramingen voor 1986/87 bijgesteld op basis van de thans bekende voorlopige bedrijfsuitkomsten volgens de uitgewerkte bedrijfsboekhoudingen.

2. Uitgangspunten

- Grotere en kleinere bedrijven

De berekeningen zijn gebaseerd op gegevens van bedrijven die volgens een landelijke steekproef zijn gekozen en waarvan het LEI een boekhouding bijhoudt.

De beschikbare bedrijven zijn ingedeeld in grotere en kleinere bedrijven. Als criterium voor deze indeling is gebruik gemaakt van standaardbedrijfseenheden (sbe). De grotere bedrijven hebben een bedrijfsomvang in sbe welke uitgaat boven een jaarlijks opschuivende grens. Deze grens komt bij benadering overeen met een produktieomvang per man die gemiddeld bij een doelmatige bedrijfsgrootte wordt gerealiseerd. In 1983/84 was dat 158 sbe, hetgeen bijvoorbeeld overeen kwam met een akkerbouwbedrijf van circa 30 ha cultuurgrond of een weidebedrijf van circa 42 melk-koeien. Vanaf 1984/85 is verondersteld dat gemiddeld geen verdere opschuiving in bedrijfsomvang plaatsvindt.

- Bedrijfstypering

De prognoses hebben betrekking op akkerbouwbedrijven en rundveehouderijbedrijven in landbouwgebieden waarin deze in belangrijke mate voorkomen.

De indeling in bedrijfstypen is evenals de indeling naar bedrijfsgrootte gebaseerd op de sbe. Grotere akkerbouwbedrijven zijn bedrijven met minstens 80% van hun produktieomvang (gemeten in sbe) in marktbaar akkerbouwgewassen; op de kleinere akkerbouwbedrijven is deze grens gelegd bij 67%. Weidebedrijven hebben minstens 80% van hun produktie (sbe) in de rundveehouderij (met inbegrip van grasland en voedergewassen). Gemengde bedrijven met overwegend rundveehouderij hebben 40 tot 80% van de produktie (sbe) in de rundveehouderij en bovendien minder dan 40% in de verbouw van akkerbouwgewassen en minder dan 30% in de intensieve veehouderij. Van de gemengde bedrijven met overwegend akkerbouw en met intensieve veehouderij zijn geen prognoses opgesteld.

- Arbeidskosten en beloning voor bedrijfsleiding

De door de ondernemer en meewerkende gezinsleden verrichte uitvoerende arbeid is op basis van het aantal gewerkte uren in rekening gebracht tegen het geldende CAO-uurloon voor een vaste medewerker, vermeerderd met de sociale lasten die voor rekening van de werkgever komen. Voor de betaalde arbeid is uitgegaan van de (volgens de boekhoudingen) betaalde arbeidskosten in de voorgaande jaren die verhoogd zijn overeenkomstig de stijging van de arbeidskosten per uur volgens de CAO.

In de berekende arbeidskosten van de ondernemer is geen beloning opgenomen voor bedrijfsleiding en voor het dragen van ondernemersrisico. Uitgaande van een vergoeding voor bedrijfsleiding op het niveau van 10% van de totale factorkosten bij een efficiënte bedrijfsvoering is deze voor 1987/88 te stellen op f 65,- per sbe. Dat komt op de grotere akkerbouwbedrijven gemiddeld overeen met ca. f 16.000,- per ondernemer en op de grotere rundveehouderijbedrijven met ca. f 14.000,- per ondernemer.

- Pachtbasis en eigendomsbasis

De kosten van grond en gebouwen zijn berekend op basis van pacht. Over pachtersinvesteringen in moderne gebouwen e.d. wordt echter afschrijving en rente berekend op basis van eigendom. Voor dergelijke investeringen op eigendomsbedrijven is een overeenkomstig bedrag opgenomen als berekende pacht. Op grotere weidebedrijven wordt daardoor thans meer dan de helft van de kosten van grond en gebouwen bepaald op eigendomsbasis.

De kosten van grond en gebouwen op basis van eigendom zijn vooral door de hogere kosten van grond belangrijk hoger dan die op basis van pacht. Op de grotere akkerbouw- en weidebedrijven, waarvan ca. 40% meer dan 90% van de grond en gebouwen in eigendom heeft, bedroeg dat verschil in 1985/86 gemiddeld resp. f 405,- en f 500,- per ha. In 1986/87 zijn deze verschillen voor akkerbouwbedrijven en voor weidebedrijven onder invloed van de aangetrokken grondprijzen resp. circa f 45,- en f 10,- per ha toegenomen. In 1987/88 wordt echter met name in de akkerbouw weer een licht dalende tendens in de kosten op eigendomsbasis verwacht.

- Renteberekening

Het in het bedrijf geïnvesteerde vermogen (excl. grond en oude gebouwen) wordt elk jaar gewaardeerd op basis van de in dat jaar geldende prijs. De boekwaarde van de duurzame bedrijfsmiddelen wordt voortdurend aangepast aan de gestegen aanschaffingsprijzen. De uit deze herwaardering resulterende vermogenswinst wordt niet als een bedrijfsopbrengst beschouwd. In verband hiermede en ter voorkoming van dubbeltellingen wordt op de in rekening gebrachte rentevoet een correctie toegepast voor de in de rente begrepen vergoeding voor de geldontwaarding.

Op basis van het rendement van staatsobligaties (dat als uitgangspunt dient voor de rente over het eigen vermogen) en van de rente voor opgenomen kredieten, is na deze correctie voor 1987/88 een rentevoet in rekening gebracht van 6,5%. Deze rentevoet is voor alle bedrijven gelijk. Voor het (kort) omlopend vermogen in de gewassen wordt geen herwaardering toegepast en bedraagt de in rekening gebrachte rentevoet 7%.

Voor de grond is bij de bepaling van de kosten op eigendomsbasis 2,5% rente van de onverpachte waarde berekend; voor bedrijfsgebouwen is dezelfde rente aangehouden als voor de andere duurzame bedrijfsmiddelen, dus 6,5%.

3. Presentatie van de bedrijfsuitkomsten

De bedrijfsuitkomsten van de afgelopen jaren zijn ontleend aan de bedrijfseconomische boekhoudingen van ca. 250 akkerbouwbedrijven en 500 rundveehouderijbedrijven.

De bedrijfsresultaten zijn gegeven in de vorm van de arbeidsopbrengst per ondernemer op pachtbasis. Op basis van de aangehouden uitgangspunten voor de vaststelling van de kosten van grond en gebouwen en van de rente, vormt de arbeidsopbrengst per ondernemer de vergelijkbare uit de bedrijfsexploitatie verkregen beloning voor zijn verrichte handenarbeid, bedrijfsleiding en ondernemersrisico.

Omdat bij de berekening van de arbeidsopbrengst geen aftrek is toegepast voor door de werkgevers of de werknemers verschuldigde premies voor volksverzekering en sociale premies mag deze arbeidsopbrengst niet worden vergeleken met het niveau van het bruto- of netto-inkomen uit arbeid van werknemers.

In de bijlagen is een specificatie gegeven van kosten en opbrengsten voor de verschillende groepen bedrijven vanaf 1982/83. Daarbij zijn de bedrijfsuitkomsten uitgedrukt in netto-bedrijfsresultaat en arbeidsopbrengst per ondernemer.

- De voorlopige bedrijfsuitkomsten over 1986/87

De uitkomsten over 1986/87 zijn ontleend aan de afgesloten boekhoudingen. Het zijn echter voorlopige uitkomsten omdat op het moment van samenstelling nog slechts een deel van het aantal boekhoudingen (ca. 60%) was uitgewerkt, waarvan de uitkomsten bovendien op grond van nog beschikbaar komende gegevens voor wijziging vatbaar zijn.

De voorlopige uitkomsten moeten daarom worden onderscheiden van de ramingen die in het voorjaar in het Landbouw-Economisch Bericht zijn verschenen en betrekking hebben op een bijna afgelopen boekjaar. Ramingen berusten op schattingen op grond van gegevens uit diverse bronnen terwijl voorlopige uitkomsten zijn ontleend aan boekhoudingen van het op 30 april afgesloten boekjaar.

- De prognoses voor 1987/88

Voor het boekjaar 1987/88, dat thans halverwege is, zijn uiteraard geen afgesloten boekhoudingen beschikbaar.

De prognoses berusten op gegevens voor zover deze intussen bekend zijn of met redelijke betrouwbaarheid kunnen worden geschat.

De verwachte volume-ontwikkeling van de afzonderlijke producten en produktiemiddelen is ingepast op het geconstateerde volumenniveau volgens de bedrijfsboekhoudingen in de afgelopen

jaren. De prognoses van de kg-opbrengsten per ha gewas zijn bijvoorbeeld gebaseerd op de ontwikkeling van de oogstramingen in 1987 waarbij rekening is gehouden met het verloop van de oogstramingen in voorgaande jaren in vergelijking met de kg-opbrengsten volgens de boekhoudingen in dezelfde jaren.

De in rekening gebrachte prijzen van de produktiemiddelen zijn afgestemd op het prijspeil zoals dat thans bekend is en/of voor de resterende maanden van het boekjaar te verwachten is.

De opbrengstprijzen van de marktordeningsprodukten (granen, suikerbieten, fabrieksaardappelen, melk, rundvlees, e.d.) zijn op grond van de EG-besluiten berekend tegen de thans gerealiseerde niveaus en de voor de rest van het boekjaar verwachte ontwikkeling daarvan. In de opbrengstprijzen zijn tevens begrepen mogelijke bijschrijvingen op ledenrekeningen.

De opbrengstprijzen van de vrije produkten (consumptieaardappelen, pootaardappelen, uien, e.d.) die op korte termijn sterk kunnen schommelen en die op de akkerbouwbedrijven een belangrijke invloed uitoefenen op de totale geldopbrengsten, zijn in rekening gebracht op basis van de actuele prijzen in de maanden augustus t/m oktober 1987. Uitgaande van de prijsvorming in dat reeds verstreken gedeelte van het verkoopseizoen is een raming gemaakt van de verwachte gemiddelde prijsniveaus van vrije produkten voor het gehele verkoopseizoen. Gezien de onzekerheid hierover en de invloed van voorverkopen, contractteelt en poolvorming op de uiteindelijk tot stand komende opbrengstprijzen, moet de uitkomst van deze berekening worden opgevat als een voorlopige indicatie. Als alternatief is daarom tevens voor vrije produkten een genormaliseerd prijspeil vastgesteld op basis van de gemiddelde prijzen in de afgelopen jaren, rekening houdende met trendmatige ontwikkelingen. Dat genormaliseerde prijsniveau kan uiteraard sterk afwijken van de werkelijke prijzen.

Een andere moeilijk te voorspellen factor vormen de weersomstandigheden in de rest van het jaar die met name nog van invloed kunnen zijn op de suikerbieten oogst en op het voederverbruik in de rundveehouderij. Ook hiervoor is uitgegaan van genormaliseerde omstandigheden in de rest van het jaar.

4. Samenvattend overzicht van de bedrijfsuitkomsten

In tabel 4.1 is het verloop gegeven van de gemiddelde arbeidsopbrengst per ondernemer in de verschillende groepen akkerbouwbedrijven en rundveehouderijbedrijven. De arbeidsopbrengst omvat de berekende kosten voor handenarbeid van de ondernemer en het netto-bedrijfsresultaat. In de bijlagen is een meer gedetailleerd overzicht gegeven van deze bedrijfsresultaten (pachtbasis, boekjaar mei t/m april). In dat overzicht zijn tevens de voorlopige uitkomsten over 1986/87 en de uitkomsten van de prognose voor 1987/88 opgenomen.

Het in tabel 4.1 weergegeven verloop van de arbeidsopbrengst per ondernemer moet worden beoordeeld tegen de achtergrond van de gestegen arbeidskosten in de afgelopen jaren. In 1984/85, 1985/86 en 1986/87 zijn de loonkosten per gewerkt uur volgens CAO voor een vaste vakarbeider in de landbouw gestegen met resp. 3,8%, 7,1% en 0,2% terwijl voor 1987/88 een stijging wordt voorzien van ca. 1%. Dat komt overeen in deze jaren met ongeveer f 52.100,-, f 54.400,-, f 54.800,- en f 55.500,- arbeidskosten bij een normale arbeidstijd volgens de CAO.

Op de grotere akkerbouwbedrijven komt het jaarlijks aantal gewerkte uren van de ondernemer gemiddeld ongeveer overeen met de arbeidstijd volgens de CAO. Op de grotere rundveehouderijbedrijven ligt het aantal gewerkte uren handenarbeid van de ondernemer gemiddeld echter ca. 30% (+ 600 uren) boven dit niveau.

Het netto-bedrijfsresultaat per ha dat in de bijlagen is vermeld geeft in dit opzicht een beter beeld van het verloop van de bedrijfsuitkomsten omdat daarbij de arbeidskosten volledig als kosten in rekening zijn gebracht. Daaruit blijkt dat de laatste jaren van de meeste groepen bedrijven het netto-bedrijfsresultaat negatief was en de ondernemer per gewerkt uur dus een lagere beloning kreeg dan de loonkosten volgens de CAO. Met andere woorden: er is bij de waardering van de uren handenarbeid van de ondernemer tegen CAO-loon een negatieve beloning voor bedrijfsleiding en voor ondernemersrisico geweest.

Het aanmerkelijk lagere niveau van de arbeidsopbrengst per ondernemer op de kleinere bedrijven is vooral een gevolg van de kleinere produktieomvang per man op deze bedrijven.

In verband met de WIR is de nieuwwaarde van werktuigen en gebouwen vanaf 1979/80 tot 1985/86 vastgesteld op de geldende aanschafprijs verminderd met de aanspraken op WIR-premies. In die periode was dus maatgevend voor de exploitatierekening het bedrag dat na aftrek van WIR-premies voor rekening van het bedrijf kwam. In 1983/84, 1984/85 en 1985/86 bedroeg het positieve effect van de WIR op de arbeidsopbrengst per ondernemer van de grotere akkerbouwbedrijven gemiddeld respectievelijk f 8.800,-, f 9.300,- en f 9.500,-. Voor de grotere rundveehouderijbedrijven lag dat

Tabel 4.1 Gemiddelde arbeidsopbrengst in gld. per ondernemer (pachtbasis)

Akkerbouw	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Noordelijk klei-gebied	Centraal klei-gebied	Zuidwest. klei-gebied	Veen-koloniën	Klei-gebieden	Veen-koloniën
1982/83	64000	71400	59800	40700	16500	16300
1983/84	68300	173800	169000	27000	59900	-1700
1984/85	37600	43800	36400	42600	17600	6500
1985/86	-13100	-3300	10400	29300	-1400	3900
1986/87 1)	30000	55000	49000	36000	19000	11000
1986/87 2)	20000	45000	40000	30000	15000	8000
1987/88 3) 4)	-50000	-20000	-10000	-5000	-10000	-10000

Rundveehouderij	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Nrd.klei-en veen-weide-gebied	Westelijk weide-gebied	Weide-bedr., zand-gebieden	Gemengde bedrij-ven	Weide-bedrij-ven	Gemengde bedrij-ven
1982/83	48200	32800	44900	37200	13400	5100
1983/84	34300	20600	37800	21600	5900	2200
1984/85	42000	27000	32200	14300	7600	6300
1985/86	50900	43500	37900	23500	8900	-1800
1986/87 1)	60000	45000	52000	33000	14000	2000
1986/87 2)	52000	35000	43000	24000	10000	-2000
1987/88 3)	50000	42000	45000	24000	12000	-4000

- 1) Voorlopig. Inclusief WIR-effect (ter vergelijking met voorgaande jaren).
- 2) Voorlopig. Vanaf 1986/87 exclusief WIR-effect.
- 3) Prognose.
- 4) Bij actuele opbrengstprijzen van vrije produkten. Uitgaande van genormali-seerde opbrengstprijzen zou de arbeidsopbrengst bedragen: Noordelijk klei-gebied f 12.000,-, Centraal kleigebied f 50.000,-, Zuidwestelijk kleigebied f 40.000,-, Veenkoloniën -f 3.000,-, kleinere bedrijven kleigebieden f 10.000,- en kleinere bedrijven Veenkoloniën -f 9.000,-.

Tabel 4.2 Gemiddelde arbeidsopbrengst in gld. per dier per jaar

	Fokzeugen	Mestvarkens	Leghennen	Slachtkuikens (per 1000 kg af-geleverd gewicht)
1982/83	640	69	-2,80	43
1983/84	250	14	2,90	12
1984/85	515	71	0,10	84
1985/86	580	70	0,80	146
1986/87 1)	315	26	2,50	135
1986/87 2)	270	18	2,00	120
1987/88 3)	-100	35	2,70	75

- 1) Voorlopig. Inclusief WIR-effect (ter vergelijking met voorgaande jaren).
- 2) Voorlopig. Vanaf 1986/87 exclusief WIR-effect.
- 3) Prognose.

cijfer op respectievelijk f 9200,-, f 8800,- en f 9100,-.

Op grond van de gewijzigde WIR-regelgeving heeft het LEI-bestuur bepaald dat de (beperkte) aanspraken op WIR-premies met ingang van 1986/87 geen deel meer mogen uitmaken van de geldende aanschafprijzen in de exploitatierekening. In plaats daarvan dienen ontvangen WIR-premies te worden aangemerkt als negatieve correcties op betaalde belastingen. Met behulp van een simulatiemodel is de samenhang daarvan over de afgelopen jaren onderzocht. Het bleek dat in circa 70% van de gevallen belasting is betaald. Voor dat gedeelte zouden de besteedbare gezinsinkomens en bedrijfsreserveringen (tabel 8.1) dus nog wel gunstig zijn beïnvloed.

- Akkerbouwbedrijven

In 1986/87 stonden de bedrijfsuitkomsten in de akkerbouw onder invloed van hogere kg-opbrengsten. Vooral van wintertarwe (+22%) en suiker (+24%) waren de fysieke opbrengsten hoog. In de veenkoloniale akkerbouw vielen de kg-opbrengsten van fabrieksaardappelen terug (-6%).

De hogere produktie ging gepaard met een vrijwel gelijkblijvend prijsniveau. De prijzen van consumptie-aardappelen stegen licht. Ondanks de invoering van de medeverantwoordelijkheidshewing (3%) bleef de graanprijsdaling beperkt. Door de grote hoeveelheid C-suiker daalde de suikerprijs daarentegen fors (-22%), hetgeen gedeeltelijk werd gecompenseerd door een hoger suikergehalte. In de kleigebieden waren de geldopbrengsten per ha in 1986/87 16% hoger terwijl de kostenstijging 2% bedroeg. Hierbij is rekening gehouden met de gewijzigde verwerking van de WIR, die een kostenstijging veroorzaakte van 3%. In de Veenkoloniën daalden de geldopbrengsten per ha in lichte mate (-1,5%), vooral door de kleinere aardappeloogst en de lagere suikerbietenprijs. De kosten bleven daar onveranderd. Als gevolg van deze ontwikkelingen herstelde het bedrijfsresultaat in de kleigebieden zich enigszins van het zeer lage niveau in het voorgaande jaar. In het Noorden was dit herstel minder sterk dan in de andere kleigebieden, vooral vanwege het geringe aandeel consumptie-aardappelen en uien in het bouwplan. In de Veenkoloniën bleef het bedrijfsresultaat (afgezien van de gewijzigde verwerking van de WIR) onveranderd.

In het lopende boekjaar 1987/88 worden de bedrijfsuitkomsten vooral bepaald door lagere kg-opbrengsten en lagere opbrengstprijzen. Vooral van granen (wintertarwe -13%), suiker (-15%) en het sterk toegenomen areaal peulvruchten zijn de kg-opbrengsten lager. De kg-opbrengsten van fabrieksaardappelen liggen belangrijk boven het niveau van voorgaand jaar. Per saldo ligt de fysieke produktie circa 10% lager dan het hoge niveau van voorgaand jaar. In het Noordelijk kleigebied is de terugval nog aanmerkelijk groter (-16%). Gemiddeld over alle gewassen genomen liggen de fysieke opbrengsten rond het normale niveau.

Voor een groot aantal produkten moeten prijsdalingen worden genoteerd. Door de relatief gunstige weersomstandigheden liggen de kg-opbrengsten per ha aardappelen in de andere EG-landen aanmerkelijk boven het normale niveau. Verwacht wordt dat de opbrengstprijs voor consumptie-aardappelen fors lager zal uitkomen (-34%). Ook de pootaardappelprijs daalt volgens raming naar een niveau dat historisch gezien zeer laag is (f 32,50 per 100 kg). Bij de granen zijn de prijzen eveneens flink teruggelopen (wintertarwe -9%). Voor fabrieksaardappelen is naast een belangrijke verlaging van de EG-minimumprijs (van f 14,07 naar f 12,90) ook een garantieplafond aangebracht waardoor voor een beperkt deel van de oogst een aanmerkelijk lagere B-prijs zal gelden. Als gevolg hiervan wordt voorzien dat de prijs met 11% zal dalen. De bietenprijs zal, gerekend bij een gelijk suikergehalte, naar verwachting licht stijgen als resultante van vooral het kleinere aandeel C-suiker enerzijds en de extra EG-heffingen anderzijds. In totaal zullen de geldopbrengsten per ha over alle gewassen gerekend met bijna 20% dalen.

Aan de kostenkant treden per saldo weinig wijzigingen op. De prijzen van meststoffen zijn belangrijk gedaald (stikstof -16%). De prijzen van de andere produktiemiddelen stijgen gematigd met uitzondering van de rente (+8%). De totale prijsstijging van de kosten bedraagt 1%. Alhoewel de werkzaamheden tot de oogst vlot zijn verlopen, zullen de bewerkingskosten evenals vorig jaar boven het normale niveau liggen als gevolg van de door de weersomstandigheden moeilijk verlopen oogst. Door de grotere ziektedruk is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen toegenomen. In totaal zijn de kosten per ha met 1,5% toegenomen.

Naast een negatief bedrijfsresultaat wordt over 1987/88 voor alle groepen akkerbouwbedrijven een negatieve arbeidsopbrengst per ondernemer verwacht. In de Veenkoloniën is de verslechtering minder groot, maar ook hier zal naar verwachting geen beloning voor de ingezette arbeid van de ondernemer resteren. Het zwaarst getroffen is het Noordelijk kleigebied, waar, vooral door het grote aandeel granen en pootaardappelen in het bouwplan en door de kleine suikerbietenoogst, het bedrijfsresultaat een niveau bereikt dat ongekend slecht genoemd moet worden. Ook in de andere gebieden belanden de resultaten beneden het lage niveau van 1985/86.

De bedrijfsuitkomsten van de kleinere bedrijven vertonen dezelfde ontwikkeling als die van de grotere. Door hun kleinere bedrijfsoppervlakte is de omzettering echter geringer.

- Rundveehouderijbedrijven

In 1986/87 vertoonden de bedrijfsuitkomsten op de melkveehouderijbedrijven een gunstige ontwikkeling. De bruto-productiviteit verbeterde iets onder invloed van de sterk toegenomen melkproductie per koe (+6%) en de goede kwaliteit van het gewonnen

ruwvoeder. De veebezetting moest echter - vanwege het onveranderde melkquotum - fors worden verminderd (-6%). De geldopbrengsten per ha kwamen 2,5% lager uit dan in het voorgaande jaar. Vooral het slachtvee bracht minder op (-10%). De opbrengstprijzen van melk en nuchtere kalveren veranderden weinig.

De produktiemiddelen werden dooreengenomen goedkoper. Opvallende prijsdalingen deden zich voor bij aangekochte voedermiddelen (-11%), stikstof (-10%) en energie (-20%). De eerder in dit hoofdstuk besproken gewijzigde behandeling van de WIR-premies veroorzaakten een kostenverhogend effect van circa 2,5%. Desondanks resteerde uiteindelijk een gemiddelde prijsdaling van de produktiemiddelen van 1,6%. In verband met de verminderde veebezetting werden per saldo ruim 3% minder kosten per ha gemaakt.

In het lopende boekjaar 1987/88 is de melkquotumregeling verder aangescherpt. De melkquota zijn met 6% gekort. De vetquotering resulteert bij het verwachte hogere vetgehalte in 1987/88 in een extra quotumkorting van circa 3%. De superheffing is verhoogd tot 100% van de richtprijs. Hiertegenover staat een compensatieregeling van f 1,15 per 100 kg quotum.

De weersomstandigheden in de zomer hadden een ongunstige invloed op de kwaliteit van het weidegras. Het gewonnen ruwvoeder, waarvan de voorjaarskuilen van zeer goede kwaliteit zijn, is ruimschoots voldoende voor de komende winterperiode. De melkproductie per koe blijft op het hoge niveau van vorig jaar. Als gevolg van het aanscherpen van de quotumregeling zal noodzakelijkerwijs opnieuw een grote uitstoot van melkkoeien plaatsvinden. De veebezetting loopt volgens raming circa 9% terug.

De overschrijding van het melkquotum zal dit jaar gering zijn. De verhoging van de superheffing zal, naar het zich laat aanzien, verreweg de meeste melkveehouders ervan weerhouden meer melk af te leveren dan het quotum toelaat. De netto-melkprijs zal mede daardoor ruim 1% hoger uitkomen. Ook de prijzen van slachtvee, die vorig jaar laag waren, trekken weer iets aan (+4%). De opbrengstprijzen van nuchtere kalveren blijven onveranderd hoog. Voorzien wordt dat de totale geldopbrengsten per ha 5% zullen achterblijven bij die van vorig jaar.

Door de steeds zwaardere druk van de vaste kosten heeft de extensivering van de veebezetting een negatieve invloed op de produktiviteit. Ondanks de ruime ruwvoedersituatie wordt geen verlaging van de krachtvoedergift per koe verwacht. Per saldo wordt een produktiviteitsverslechtering voorzien van 3,5%.

De prijzen van de produktiemiddelen zullen gemiddeld opnieuw dalen (-2%). Goedkoper worden krachtvoeder (-12%), ruwvoeder (-20%) en stikstof (-15%). In totaal zullen de kosten per ha 5% omlaag gaan.

De arbeidsopbrengst van de ondernemer zal in 1987/88 ongeveer uitkomen op het peil dat in het voorgaande jaar gerealiseerd werd. Daarmede blijft het netto-bedrijfsresultaat negatief. Gemiddeld zullen 92% van de kosten door opbrengsten worden goedge maakt.

Op de kleinere bedrijven met rundvee (circa 120 sbe) liggen de bedrijfsuitkomsten als regel op een niveau dat minder dan de helft bedraagt van dat op de grotere bedrijven (circa 250 sbe).

- Intensieve veehouderij

In tabel 4.2 is een overzicht gegeven van de bedrijfsuitkomsten in verschillende takken van intensieve veehouderij, uitgedrukt in arbeidsopbrengst per dier per jaar.

Voor varkens en leghennen is het prijsverloop wisselvallig en onzeker. Bij het bepalen van de verwachte gemiddelde opbrengstprijzen voor het gehele boekjaar is rekening gehouden met mogelijke prijsindicaties voor de komende maanden voor zover die op dit moment aannemelijk geacht kunnen worden. Door de onzekere prijsontwikkeling in de rest van het boekjaar en de grote invloed van relatief kleine prijsveranderingen kunnen de werkelijke uitkomsten dus nog sterk wijzigen. Evenals in de rundveehouderij zijn herwaarderingsverschillen tussen begin- en eindbalans buiten de resultatenrekening geboekt en maken geen deel uit van de arbeidsopbrengst.

In de eerste helft van het boekjaar 1987/88 zijn de opbrengstprijzen van varkensvlees fors gedaald ten opzichte van die van vorig jaar. Voor het tweede halfjaar wordt in deze marktsituatie geen verbetering voorzien (jaarbasis -10%). Door het biggenoverschot zijn de marktprijzen in de varkensfokkerij zeer scherp gedaald (jaarbasis -25%). De trendmatige eierprijsdaling sinds 1983 lijkt min of meer een dieptepunt te hebben bereikt (jaarbasis -3%). De slachtkuikenprijzen zijn eveneens afgedaald naar een sterk verlaagd niveau (jaarbasis -7%).

De daling van de krachtvoederprijzen, die begin 1984 inzette, heeft zich tot in de zomer van 1987 onder invloed van de aanzienlijk lagere dollarkoers en de ruime beschikbaarheid van veevoedergrondstoffen vrijwel onafgebroken voortgezet. Voor de rest van het boekjaar is rekening gehouden met een stabilisering op het sterk verlaagde prijsniveau van zowel varkensvoerders als pluimveevoeders (-7%). Naast de kosten voor de afzet van mest wordt de veehouderij in 1987/88 tevens geconfronteerd met de ingestelde overschotheffing op mestproduktie.

De lagere opbrengsten in de intensieve veehouderij worden in uiteenlopende mate gecompenseerd door de teruggelopen voederkosten. In de varkensmesterij blijft de omzet en aanwas door de lage biggeprijzen per saldo gelijk. Vooral voor leghennen en in mindere mate voor mestvarkens wordt een verbetering van de bedrijfsuitkomsten voorzien. Daarentegen moet voor slachtkuikens rekening gehouden worden met teruglopende resultaten, terwijl voor fokzeugen zeer slechte uitkomsten worden verwacht. De opbrengsten/kostenverhouding zal naar verwachting voor fokzeugen, mestvarkens, slachtkuikens en leghennen op respectievelijk 72%, 96%, 97% en 97% uitkomen.

Ter oriëntering over het niveau van de bedrijfsuitkomsten zij nog vermeld dat in het geval van een gespecialiseerde bedrijfsopzet één arbeidskracht bij benadering een dagtaak heeft bij een gemiddeld aanwezige produktieomvang van 110 fokzeugen, 1100 mestvarkens, 18000 leghennen of 50.000 slachtkuikens (500.000 kg afgeleverd gewicht per jaar).

5. Ingecalculeerde prijzen en de invloed van prijs- wijzigingen op de arbeidsopbrengst per ondernemer in 1987/88

De in tabel 4.1 en de bijlagen weergegeven arbeidsopbrengst per ondernemer voor 1987/88 is, zoals gezegd, zoveel mogelijk afgestemd op actuele prijzen en hoeveelheden van de produkten en produktiemiddelen. Voor zover de ontwikkeling nog niet bekend is, is van genormaliseerde produktieomstandigheden uitgegaan.

Van de belangrijkste produkten en produktiemiddelen zijn de ingecalculeerde landelijk gemiddelde prijzen voor 1987/88 in tabel 5.1 opgenomen. Van gebied tot gebied kunnen deze prijzen echter kleine verschillen vertonen op grond van geconstateerde afwijkingen in de bedrijfsboekhoudingen van de afgelopen jaren. In deze tabel is ook opgenomen de in rekening gebrachte prijsontwikkeling in 1987/88 ten opzichte van 1986/87.

In tabel 5.2 is de invloed vermeld van mogelijke prijswijzigingen van de belangrijkste produkten en produktiemiddelen op de berekende arbeidsopbrengst in de verschillende gebieden. Deze invloed op het bedrijfsresultaat is aangegeven per procent prijswijziging. Voor de produkten, en met name voor de vrije produkten, zijn deze wijzigingen in het algemeen van grotere betekenis dan die voor de produktiemiddelen welke een stabielere prijsverloop vertonen.

Voor de belangrijkste vrije akkerbouwprodukten is in tabel 5.1 het verschil vermeld van de prijzen die gebaseerd zijn op de actuele marktontwikkeling ten opzichte van de genormaliseerde prijzen (consumptie-aardappelen -43%, pootaardappelen -32% en uien -30%). Dit betekent dat, indien de prijzen van de vrije akkerbouwprodukten inderdaad op het verwachte niveau voor het verkoopseizoen 1987/88 uitkomen, de gemiddelde resultaten op de akkerbouwbedrijven in de kleigebieden ver beneden die bij genormaliseerde prijzen zullen liggen. Opgemerkt kan worden dat ook de trendmatige ontwikkeling van de genormaliseerde prijzen voor de vrije produkten stagneert. Deze verschillen in arbeidsopbrengst per ondernemer (tabel 4.1) berekend bij verwachte prijzen ten opzichte van die bij genormaliseerde prijzen bedragen (afgerond) als volgt:

Noordelijk kleigebied	f -62.000,-
Centraal kleigebied	f -70.000,-
Zuidwestelijk kleigebied	f -50.000,-
Veenkoloniën	f -2.000,-
Kleinere bedrijven in de kleigebieden	f -20.000,-
Kleinere bedrijven in de Veenkoloniën	f -1.000,-

Indien de in de prognose opgenomen prijzen afwijken van de prijsontwikkeling in de rest van het seizoen kan de prognose met behulp van de gegevens in de tabellen 5.1 en 5.2 worden bijgesteld.

Tabel 5.1 Verwachte landelijke prijsontwikkeling in 1987/88 (incl. BTW)

	1986/87	1987/88	Prijswijziging 1987/88 t.o.v. 1986/87
	gld.	gld.	%
Produkten:			
Tarwe 1)	49,-	44,50	- 9
Gerst 1) 2)	51,-	46,-	-10
Haver 1)	52,50	47,-	-10
Rogge 1)	50,-	43,50	-13
Koolzaad	120,-	96,-	-20
Suikerbieten (suikergeh. 15,7%)	100,-	102,-	+ 2
Fabrieksaardapp.(400 gr. owg)	14,20	12,60	-11
Consumptieaardappelen 3)	18,80	12,50 (22,-)	-34 (+17)
Pootaardappelen 3)	38,50	32,50 (48,-)	-16 (+25)
Zaaiuien 3)	18,50	14,- (20,-)	-24 (+ 8)
Graszaad 3)	313,-	300,- (295,-)	- 4 (- 6)
Melk (vetgehalte 4,35%)	76,25	77,25	+ 1
Omzet en aanwas rundvee			+ 2
Omzet en aanwas mestvarkens			0
Omzet en aanwas fokzeugen			-22
Consumptieëieren	12,50	12,10	- 3
Slachtkuikens	2,08	1,93	- 7
Produktiemiddelen:			
Arbeid	27,90	28,25	+ 1
Werktuigen			+ 2
Werk door derden			0
Gewasbeschermingsmiddelen			+ 2
Krachtvoeder rundvee	43,50	38,30	-12
Krachtvoeder varkens	55,10	51,20	- 7
Krachtvoeder pluimvee			- 7
Ruwvoeder			-20
Stikstofmeststoffen	1,50	1,26	-16
Fosfaatmeststoffen	1,40	1,15	-18
Pacht			+ 3
Invest. moderne gebouwen			+ 2
Energie			0
Rentevoet (netto)			+ 8
Algemene kosten			+ 2
1) Incl. zaaigraan.			
2) Incl. brouwgerst.			
3) Tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen van vrije produkten.			

Tabel 5.2 Invloed in gld. per procent prijswijziging op de arbeidsopbrengst per ondernemer in 1987/88

Akkerbouw	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Noordel. klei-gebied	Centraal klei-gebied	Zuidwest. klei-gebied	Veen-kolo-niën	Klei-gebie-den	Veen-kolo-niën
Producten:						
Tarwe	355(790)	235(524)	304(690)	54(122)	145(331)	10(22)
Gerst	126(286)	23(52)	63(130)	47(105)	48(107)	23(53)
Suikerbieten	451	564	414	550	244	243
Fabrieks aardapp.	26			1097		580
Cons.aardapp. 1)	151(685)	797(3543)	906(4196)	45(371)	330(1540)	9(73)
Pootaardapp. 1)	1571(3240)	983(2069)	93(208)	189(494)	98(212)	59(151)
Zaaiuien 1)	24(141)	162(811)	99(495)		38(190)	
Graszaad 1)	30	42	96	39	23	3
Graanstro 1)	78	33	38	16	19	8
Productiemiddelen:						
Arbeid	402	259	246	207	70	98
Werktuigen	697	640	540	466	252	262
Werk door derden	264	288	258	201	182	131
Gewasbesch.midd.	277	241	211	345	93	156
Pootgoed	208	205	102	197	44	106
Stikstof	100	81	98	119	56	62
Fosfaat	38	30	39	39	19	22
Grond en gebouwen	674	565	438	414	253	197
Rundveehouderij						
	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven		
	Nrd.klei-en veen-weide-gebied	Westel. weide-gebied	Weide-bedr., zand-gebieden	Gemengde bedrijven	Weide-bedrijf-ven	Gemengde bedrijf-ven
Producten:						
Melk	2541	2425	2378	1795	1109	772
Omzet en aanwas rundvee	328	335	424	311	203	178
Varkenshouderij	10	73	73	850	92	236
Productiemiddelen:						
Arbeid	235	293	257	319	168	250
Werktuigen	465	415	425	401	223	176
Werk door derden	92	64	95	59	48	53
Krachtvoer rundv.	438	450	433	314	218	157
Ruwvoer rundvee	134	191	182	147	76	52
Krachtvoer varkens	10	55	63	613	77	189
Stikstof	148	105	115	87	61	48
Grond en gebouwen	465	479	419	448	196	159

1) Uitgaande van genormaliseerde prijzen (tabel 5.1)

() Per f 1,- prijswijziging.

6. Ontwikkeling opbrengstprijzen, prijzen produktiemiddelen en produktiviteit

Met behulp van gegevens uit de bedrijfsboekhoudingen is per groep van bedrijven nagegaan hoe van jaar tot jaar de ontwikkeling is geweest in de opbrengstprijzen van de produkten, de prijzen van de produktiemiddelen, de bruto-produktiviteit en de opbrengsten/kostenverhouding. Uit deze regionale gemiddelden zijn landelijke gemiddelden berekend voor de grotere akkerbouwbedrijven en weidebedrijven. De gemengde bedrijven met overwegend rundvee zijn niet onder de weidebedrijven opgenomen omdat bij dit bedrijfstype vrij veel varkens voorkomen. Voor de kleinere bedrijven zijn dergelijke becijferingen niet gegeven. Een analyse van de structurele verschillen tussen grotere en kleinere bedrijven is elders gepubliceerd 1).

Het verloop van de ontwikkeling in kosten en opbrengsten is gegeven in tabel 6.1.

De prijsontwikkeling van de produkten op de akkerbouwbedrijven staat onder invloed van de sterk fluctuerende opbrengstprijzen van de vrije produkten. Indien de in tabel 5.1 vermelde opbrengstprijzen van deze produkten in het boekjaar 1987/88 gerealiseerd worden, zullen deze, landelijk gezien en met inbegrip van marktordningsprodukten, gemiddeld ruim 10% dalen ten opzichte van het prijsniveau van vorig jaar. De stijging op basis van genormaliseerde prijzen in 1987/88 wordt veroorzaakt doordat de genormaliseerde prijzen voor de meeste vrije produkten aanmerkelijk hoger liggen dan de gerealiseerde en nog te verwachten opbrengstprijzen (tabel 5.1). Op de weidebedrijven wordt een stijging in de opbrengstprijzen voorzien van 1,5%.

Verwacht wordt dat de produktiemiddelen in 1987/88 op de akkerbouwbedrijven gemiddeld 1% in prijs zullen stijgen en op de weidebedrijven gemiddeld 2% goedkoper zullen worden. De sterkste prijsdalingen doen zich voor bij voedermiddelen en meststoffen.

De bruto-produktiviteit in tabel 6.1 geeft de ontwikkeling aan van de hoeveelheden produkt in verhouding tot die van de produktiemiddelen. Hierin komen tevens tot uitdrukking veranderingen in intensiteit en bouwplansamenstelling. Een nadere specificatie van de volume-ontwikkeling in 1987/88 is gegeven in tabel 6.2.

Op de grotere akkerbouwbedrijven is de bruto-produktiviteit in 1986/87 met 15% toegenomen onder invloed van de hoge kg-opbrengsten van granen, suiker, pootaardappelen en consumptie-aardappelen. Voor het lopende jaar 1987/88 wordt de fysieke produktie dooreengenomen op een normaal niveau geraamd. Daardoor loopt de bruto-produktie met ruim 9% terug ten opzichte van vorig jaar. Het gebruik van produktiemiddelen is iets toegenomen als gevolg van door de weersomstandigheden moeizaam verlopende oogst.

1) Periodieke Rapportages 5-85 en 6-87.

Voorzien wordt dat de bruto-productiviteitsontwikkeling per saldo met circa 10% zal teruglopen.

Op de grotere weidebedrijven is de bruto-productiviteit vorig jaar met 1% toegenomen. In het lopende jaar 1987/88 wordt een aanmerkelijk lagere bruto-productie per ha verwacht van 6,5% als gevolg van de sterk teruglopende melkveebezetting. Daardoor nemen de vaste kosten per koe toe. De vermindering van de totale hoeveelheid produktiemiddelen blijft onder deze omstandigheden beperkt tot 3%. Per saldo betekent deze ontwikkeling een forse achteruitgang van de bruto-productiviteit met 3,5%.

De opbrengsten/kostenverhouding zal in 1987/88 als resultante van de verwachte ontwikkeling in prijzen en productiviteit op de akkerbouwbedrijven gemiddeld 20,5% verslechteren (ruilvoet -11,5%). Op de weidebedrijven wordt een gelijkblijvende opbrengsten/kostenverhouding voorzien (ruilvoet +3,5%).

Tabel 6.1 Landelijke ontwikkeling prijzen en produktiviteit op grotere bedrijven (in % van het voorgaande jaar)

	Prijzen produkten	Prijzen produktie- middelen	Bruto- produk- tiviteit 3)	Opbrengsten/ kosten- verhouding 4)
Akkerbouwbedrijven				
1975/76	+ 43,7	+ 13,5	- 10,7	+ 13,0
1976/77	+ 16,1	+ 10,0	+ 8,1	+ 14,0
1977/78	- 31,5	+ 8,7	- 5,1	- 40,2
1978/79	- 1,3	+ 0,1	+ 12,8	+ 11,2
1979/80	+ 5,7	+ 2,1	- 2,5	+ 0,9
1980/81	+ 8,6	+ 5,2	+ 2,1	+ 5,4
1981/82	+ 4,4	+ 7,4	+ 7,6	+ 4,5
1982/83	- 4,9	+ 5,4	+ 8,1	- 2,5
1983/84	+ 51,4	+ 2,6	- 17,9	+ 21,1
1984/85	- 30,3	+ 5,1	+ 14,3	- 24,2
1985/86	- 7,7	+ 1,4	- 3,2	- 11,9
1986/87 1)	- 0,7	+ 2,6	+ 14,9	+ 11,3
1987/88 2)	- 10,5 (+7,0)	+ 1,0	- 10,0	- 20,5 (-4,0)

Weidebedrijven

1975/76	+ 11,2	+ 9,4	+ 1,6	+ 3,3
1976/77	+ 5,1	+ 10,3	- 3,5	- 8,1
1977/78	+ 7,7	+ 0,5	+ 5,5	+ 13,1
1978/79	- 0,8	+ 0,4	+ 4,0	+ 2,8
1979/80	+ 1,7	+ 7,9	- 3,0	- 8,6
1980/81	- 0,2	+ 5,5	+ 5,2	- 0,5
1981/82	+ 11,4	+ 8,1	+ 3,0	+ 6,1
1982/83	+ 3,5	+ 4,2	+ 1,0	+ 0,3
1983/84	+ 1,7	+ 4,4	- 0,8	- 3,3
1984/85	- 2,5	- 2,2	- 0,9	- 1,2
1985/86	+ 0,4	+ 2,0	+ 3,3	+ 1,7
1986/87 1)	- 2,0	- 1,6	+ 1,0	+ 0,6
1987/88 2)	+ 1,5	- 2,0	- 3,5	0

1) Voorlopig.

2) Prognose; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen voor vrije produkten.

3) De bruto- produktiviteit is de resultante van de ontwikkeling in de hoeveelheden produkt (bruto- produktie) t.o.v. de hoeveelheden produktiemiddelen (bruto- input).

4) De opbrengsten/kostenverhouding is de resultante van de ontwikkeling in de verhouding tussen de prijzen van de produkten enerzijds en in de prijzen van de produktiemiddelen en de bruto- produktiviteit anderzijds.

Tabel 6.2 Verwachte volume-ontwikkeling in 1987/88 op grotere bedrijven

Akkerbouw	Noordelijk klei- gebied	Centraal klei- gebied	Zuidwest. klei- gebied	Veen- koloniën
Kg-opbrengst per ha (oogst 1987)				
Wintertarwe	6650	7200	7350	5950
Zomergerst	5050	5100	5700	4850
Haver				5200
Suikerbieten	43800	60000	58300	49000
Fabr. aardappelen (400 owg)	45000			46000
Cons. aardappelen	38500	56000	48000	42000
Pootaardappelen	36500	40000	38000	
Zaaiuien	40500	45500	45000	
Wijziging kg-opbrengst per ha (in % van vorig jaar)				
Wintertarwe	- 20	- 9	- 12	- 10
Suikerbieten	- 21	- 8	+ 2	- 1
Fabr. aardappelen				+ 10
Cons. aardappelen	- 12	0	+ 6	0
Pootaardappelen	+ 4	+ 4	+ 1	
Zaaiuien	- 5	+ 4	+ 24	
Volume-wijziging per ha cult.gr. (in % van vorig jaar)				
Produkten	- 16,0	- 8,0	- 9,0	- 7,0
Produktiemiddelen	- 1,0	+ 0,5	+ 1,5	+ 0,5
Rundveehouderij				
	Nrd.klein- en veen- weide- gebied	Westelijk weide- gebied	Weide- bedrijven, zand- gebieden	Gemengde bedrij- ven
Kg melk per koe	6150	6100	6200	6150
Volume-wijziging per ha cult.gr. (in % van vorig jaar)				
Melk	- 9,5	- 8,5	- 7,0	- 9,0
Produkten (totaal)	- 7,5	- 7,0	- 6,0	- 5,5
Voederverbruik rundvee	- 9,5	- 11,5	- 8,0	- 11,0
Produktiemiddelen (totaal)	- 3,5	- 4,5	- 2,5	- 3,0

7. Ondernemersinkomen

In het voorgaande is de ontwikkeling in de rentabiliteit gegeven aan de hand van de begrippen netto-bedrijfsresultaat en arbeidsopbrengst waarbij het **BEDRIJF** centraal staat. Daarnaast kan een indruk worden gegeven van de ontwikkeling in het inkomen waarbij de positie van de **ONDERNEMER** als persoon centraal staat. Het ondernemersinkomen omvat naast de arbeidsopbrengst per ondernemer de niet-uitbetaalde vergoeding voor bedrijfsvermogen en incidentele bedrijfsopbrengsten. De niet-uitbetaalde vergoeding voor bedrijfsvermogen is samengesteld uit de som van de berekende rente over de waarde van de gehele bedrijfsinventaris en de berekende pacht voor grond en gebouwen in eigendom, verminderd met de som van de betaalde rente voor leningen, afschrijving op bedrijfsgebouwen in eigendom en van eigenaarslasten.

De verschillen tussen ondernemersinkomen en arbeidsopbrengst berusten voornamelijk op verschillen in de grootte en het aandeel van het eigen vermogen in verhouding tot het totale bedrijfsvermogen. Opgemerkt kan worden dat de bedrijfsuitkomsten in de vorm van netto-bedrijfsresultaat en arbeidsopbrengst per ondernemer voor de beoordeling van de rentabiliteit daardoor een beter uitgangspunt vormen in verband met de betere onderlinge vergelijkbaarheid van de bedrijfsuitkomsten en dus ongeacht wie het vermogen heeft verschaft.

Het ondernemersinkomen in tabel 7.1 ligt gemiddeld op een hoger niveau dan de arbeidsopbrengst per ondernemer in tabel 4.1. De ontwikkeling van de verschillen daartussen loopt voor de verschillende gebieden uiteen. Op de grotere akkerbouwbedrijven bedroeg dat verschil in de laatste jaren circa f 15.000,- tot f 30.000,-. Op de grotere weidebedrijven was dat circa f 13.000,- tot f 18.000,-.

Tabel 7.1 Gemiddeld ondernemersinkomen in gld. per bedrijf

Akkerbouw	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Noordelijk klei- gebied	Centraal klei- gebied	Zuidwest. klei- gebied	Veen- koloniën	Klei- gebieden	Veen- koloniën
1982/83	80700	87200	75000	52000	26500	26900
1983/84	95400	196000	183000	39600	71400	9200
1984/85	68600	60400	51900	57900	28700	19100
1985/86	18100	12100	25300	46500	8600	15900
1986/87 1)	50000	62000	50000	50000	26000	16000
1987/88 2)	-20000	-3000	2000	13000	1000	1000

Rundveehouderij	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Nrd.klei- en veen- weide- gebied	Westelijk weide- gebied	Weide- bedr., zand- gebieden	Gemengde bedrij- ven	Weide- bedrij- ven	Gemengde bedrij- ven
1982/83	57000	43200	55500	48400	22000	14300
1983/84	50300	35300	53800	36100	16400	11800
1984/85	51600	41400	45100	26200	14200	10500
1985/86	65400	59700	52700	38100	17100	4300
1986/87 1)	67000	55000	59000	37000	22000	6000
1987/88 2)	65000	59000	61000	38000	22000	3000

- 1) Voorlopig. Vanaf 1986/87 exclusief WIR-effect.
2) Prognose.

Tabel 8.1 Gemiddelde bedrijfsreserveringen in gld. per jaar

	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven	
	Akkerbouw bedrijven, klei- gebieden	Akkerbouw bedrijven, Veen- koloniën	Weide- bedrijven	Akker- bouwbe- drijven	Weide- bedrij- ven
1982/83	8000	9000	23000	-5000	2000
1983/84	95000	4000	11000	14000	-7000
1984/85	-22000	-8000	-7000	-14000	-10000
1985/86	-61000	-8000	5000	-26000	-7000
1986/87 1)	-20000	-8000	13000	-12000	-3000
1987/88 2)	-65000	-40000	13000	-30000	-3000

- 1) Voorlopig.
2) Prognose.

8. Bedrijfsreserveringen

Uitgaande van het ondernemersinkomen in tabel 7.1 kunnen de besparingen worden berekend. Het ondernemersinkomen dient daartoe vermeerderd te worden met de niet-uitbetaalde arbeidskosten voor meewerkende gezinsleden en het inkomen van buiten het bedrijf en vervolgens deze som (totaal gezinsinkomen) te verminderen met de betaalde persoonlijke belastingen, de betaalde premies voor volksverzekeringen en de gezinsbestedingen. Vermogenswinsten als gevolg van prijsstijgingen vallen hier buiten. Met ingang van 1986/87 worden WIR-premies op investeringen aangemerkt als negatieve correcties op betaalde belastingen. Evenals in voorgaande jaren is het WIR-effect begrepen in de besparingen.

Er bestaat een samenhang tussen bedrijfsuitkomsten, besparingen en bedrijfsomvang. Voor akkerbouwbedrijven is een hoger niveau van bedrijfsuitkomsten noodzakelijk om dezelfde besparingen te kunnen realiseren dan op overeenkomstige weidebedrijven. Dat staat hoofdzakelijk in verband met de lagere berekende arbeidskosten op de akkerbouwbedrijven.

De besparingen zijn niet uitsluitend bestemd voor het bedrijf maar moeten tevens dienen als voorziening voor toekomstige inkomensbehoeften en persoonlijke risico's in verband met ouderdom, ziekte, invaliditeit en sterfte. In het algemeen worden door agrarische ondernemers weinig van dergelijke voorzieningen getroffen en houdt men de besparingen bij voorkeur in het bedrijf. Met het oog echter op de verschillende doeleinden in de persoonlijke en zakelijke sfeer zijn de besparingen gesplitst in gezinsreserveringen en bedrijfsreserveringen.

De gezinsreserveringen zijn gesteld op 28% van de consumptieve bestedingen. Daarbij is verondersteld dat het netto-loon van overeenkomstige werknemers gelijk is aan hun consumptieniveau 1). In 1986/87 bedroegen de aldus berekende gezinsreserveringen op grotere akkerbouw- en weidebedrijven respectievelijk f 17.000,- en f 16.000,-.

De bedrijfsreserveringen, die overblijven na aftrek van de gezinsreserveringen, zijn bestemd voor versterking van de financieringsgrondslag van het bedrijf, de bedrijfsontwikkeling en het opvangen van de financiële gevolgen bij bedrijfsopvolging. De bedrijfsreserveringen geven een aanduiding voor de continuïteitsmogelijkheden van het bedrijf.

Het niveau van de bedrijfsreserveringen kan worden gezien tegen de achtergrond van het bedrijfsvermogen. Als gevolg van vooral de hoge grondprijzen loopt het bedrijfsvermogen op eigendomsbedrijven en pachtbedrijven sterk uiteen. Op de grotere akkerbouwbedrijven bedroeg het geïnvesteerde bedrijfsvermogen in

1) Publikatie 13-84/85, par. 3.3.

1985/86 f 1.720.000,- op eigendomsbedrijven tegenover f 670.000,- op pachtbedrijven; op de grotere weidebedrijven lagen deze cijfers op respectievelijk f 1.430.000,- en f 760.000,-. Uit onderzoek is gebleken dat de mate van eigendom en pacht nauwelijks of niet van invloed is op het niveau van besparingen en bedrijfsreserveringen. Op eigendomsbedrijven is het echter aanmerkelijk de doelstelling met betrekking tot het niveau van vermogensvorming hoger te stellen dan op pachtbedrijven.

Omdat nog slechts een gedeelte van de bedrijfsboekhoudingen over 1986/87 is uitgewerkt, en 20% daarvan ook geen financie-ringsboekhouding heeft, zijn uit het oogpunt van betrouwbaarheid verschillende groepen bedrijven in tabel 8.1 samengevoegd. De gemengde bedrijven zijn buiten beschouwing gelaten.

De bedrijfsreserveringen vertonen vooral op de klei-akkerbouwbedrijven van jaar op jaar een wisselend beeld onder invloed van de opbrengstprijzen voor de vrije produkten. Verder zijn de reserveringen onderhevig aan grote verschillen in belastingbetalingen over voorgaande jaren. In jaren met negatieve bedrijfsreserveringen brengen de bedrijven vaak onvoldoende op om de gezinsbestedingen te dekken terwijl de armslag voor het versterken van de bedrijven volledig ontbreekt.

In 1987/88 worden alleen op de grotere weidebedrijven positieve bedrijfsreserveringen verwacht. Ook over een langere periode gezien konden op de grotere weidebedrijven gemiddeld in de afgelopen jaren bedrijfsreserveringen worden gerealiseerd waardoor de bedrijfscontinuïteit positief kan worden beoordeeld. Op de akkerbouwbedrijven en in mindere mate op de kleinere weidebedrijven is de situatie ongunstiger. Verwacht wordt bijvoorbeeld dat de slechte resultaten in de akkerbouw voor 1987/88 er toe zullen leiden dat zowel voor de grotere als de kleinere bedrijven een besteedbaar inkomen zal resteren van gemiddeld f 10.000,- à f 15.000,-. Op de kleinere weidebedrijven wordt een besteedbaar inkomen voorzien van gemiddeld f 45.000,- à f 50.000,-. Indien de bedrijfsreserveringen in een reeks van jaren gemiddeld negatief zijn geweest wordt de financiële weerstandskracht op langere termijn verzwakt.

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied

Bijlagen

I	Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	Cultuurgrond (ha)	65,80	57,80	60,90	58,90	59,40	62,00
	Grondgebruik in % van bouwland						
	granen	48	49	46	41	39	37
	aardappelen	17	18	20	22	23	23
	suikerbieten	17	16	19	20	21	21
	overige	18	17	15	17	17	19
	Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,8	1,7	1,9	1,9	1,9	1,9
	Productie in sbe	321	294	341	340	352	360
	II Resultaten in gld. per ha						
	Granen	1767	1926	1641	1211	1483	1015
	Aardappelen	1987	2675	2790	2488	2797	2450 (3645)
	Suikerbieten	1068	875	1116	1053	1344	940
	Ov. marktbaar gewassen	1014	851	699	783	1090	700 (815)
	Veehouderij en div. opbr.	194	228	171	193	168	170
	Totaal opbrengsten	6030	6555	6417	5728	6882	5275 (6585)
	Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1358	1594	1760	1878	1967	1885
	Werktuigen	1019	1088	1115	1211	1383	1450
	Werk door derden	425	485	472	507	532	550
	Gewasbeschermingsmiddelen	357	450	496	539	557	575
	Meststoffen	485	445	482	502	494	415
	Zaaizaad en pootgoed	451	488	714	655	633	670
	Grond en gebouwen (pachtbasis)	1053	1084	1150	1223	1368	1405
	Overige kosten	594	575	607	736	807	840
	Totaal kosten	5742	6209	6796	7251	7741	7790
	Netto-bedrijfsresultaat	288	346	-379	-1523	-859	-2515 (-1205)
	III Arbeidsopbrengst ondernemer	64000	68300	37600	-13100	20000	-50000 (12000)

1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstrijzen.

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Centraal kleifgebied

I Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 I	Prognose 1987/88 I
	Cultuurgrond (ha)	41,20	43,45	42,00	45,30	46,00
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	23	27	27	29	27	24
aardappelen	30	32	29	30	29	29
suikerbieten	27	22	24	22	22	24
overige	20	19	20	19	22	23
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Productie in sbe	274	285	281	305	297	276
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	973	1163	1170	957	1030	720
Aardappelen	3638	6368	3807	3121	3706	2880 (4555)
Suikerbieten	1906	1525	1722	1557	1646	1440
Ov. marktbaar gewassen	1306	1589	1279	949	1387	1240 (1385)
Veehouderij en div. opbr.	392	203	196	273	313	185
Totaal opbrengsten	8215	10848	8174	6857	8082	6465 (8285)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1865	1890	2013	1981	1897	1945
Werktuigen	1207	1341	1438	1413	1551	1635
Werk door derden	642	599	663	649	713	735
Gewasbeschermingsmiddelen	486	604	611	673	595	615
Meststoffen	541	497	554	581	551	445
Zaai- en pootgoed	624	699	921	745	708	760
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1339	1345	1331	1318	1405	1445
Overige kosten	902	770	837	844	810	800
Totaal kosten	7606	7745	8368	8204	8230	8380
Netto-bedrijfsresultaat	609	3103	-194	-1347	-148	-1915 (-95)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	71400	173800	43800	-3300	45000	-20000 (50000)
1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstrijzen.						

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Zuidwestelijk kleigebied

I Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	Cultuurgrond (ha)	49,10	48,00	50,70	51,00	51,50
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	30	33	33	31	27	29
aardappelen	22	23	22	22	22	23
suikerbieten	21	20	20	20	20	18
overige	27	24	25	27	31	30
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4
Productie in sbe	261	269	281	282	283	287
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	1277	1266	1464	1009	1047	900
Aardappelen	1889	4158	1712	1319	1781	1390 (2440)
Suikerbieten	1359	1289	1273	1414	1274	1010
Ov. marktbaar gewassen	1372	1858	1459	1480	1768	1465 (1610)
Veehouderij en div. opr.	350	429	373	465	636	350
Totaal opbrengsten	6247	9000	6281	5687	6306	5115 (6310)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1633	1763	1692	1703	1665	1715
Werktuigen	925	1001	1066	1135	1255	1320
Werk door derden	585	554	597	597	612	630
Gewaasbeschermingsmiddelen	479	496	546	558	497	515
Meststoffen	569	492	538	597	576	490
Zaaizaad en pootgoed	445	513	655	497	470	500
Grond en gebouwen (pachtbasis)	814	859	930	956	1037	1070
Overige kosten	610	628	632	672	603	630
Totaal kosten	6060	6306	6676	6715	6715	6870
Netto-bedrijfsresultaat	187	2694	-395	-1028	-409	-1755 (-560)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	59800	169000	36400	10400	40000	-10000 (40000)
1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstprijzen.						

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën

	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	49,60	56,00	53,20	54,30	52,90	56,00
I Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	49,60	56,00	53,20	54,30	52,90	56,00
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	20	21	21	15	15	14
aardappelen	47	44	44	45	47	44
suikerbieten	24	22	21	24	24	22
overige	9	13	14	16	14	20
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,3	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Productie in sbe	242	275	262	263	250	262
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	570	580	594	366	452	320
Aardappelen	2835	2567	2943	2907	2884	2685
Suikerbieten	1251	1147	1212	1402	1392	1110
Ov. marktbaar gewassen	354	489	600	586	640	580 (620)
Veehouderij en div. opbr.	428	175	295	356	162	135
Totaal opbrengsten	5438	4958	5644	5617	5530	4830 (4870)
Arbeid (zonder bedrijfsafleiding)	1306	1357	1433	1435	1484	1440
Werktuigen	743	753	839	873	889	940
Werk door derden	393	325	396	425	385	405
Gewasbeschermingsmiddelen	403	461	565	694	660	700
Meststoffen	689	664	656	686	661	605
Zaaizaad en pootgoed	483	487	511	537	566	575
Grond en gebouwen (pachtbasis)	755	698	749	808	810	835
Overige kosten	794	716	729	683	579	565
Totaal kosten	5566	5461	5878	6141	6034	6065
Netto-bedrijfsresultaat	-128	-503	-234	-524	-504	-1235 (-1195)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	40700	27000	42600	29300	30000	-5000 (-3000)

1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstprijzen.

Bedrijfsuitkomsten van kleinere akkerbouwbedrijven in de kleigebieden

I	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 l)	Prognose 1987/88 l)
Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	23,80	24,50	24,00	23,90	23,40	24,50
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	41	36	35	36	35	31
aardappelen	14	17	14	19	21	18
suikerbieten	18	14	18	21	22	20
overige	27	33	33	24	22	31
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Productie in sbe	112	119	117	121	119	123
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	1460	1250	1345	1055	1160	845
Aardappelen	1173	2692	959	1085	1575	1060(1820)
Suikerbieten	1005	806	1073	1245	1198	1040
Ov. marktbaare gewassen	1299	1944	1777	1030	1129	1175 (1275)
Veehouderij en div. opbr.	467	445	540	474	505	415
Totaal opbrengsten	5404	7137	5694	4898	5567	4535 (5395)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	2377	2338	2151	2238	2301	2315
Werktuigen	904	1030	1045	956	1021	1080
Werk door derden	611	579	644	711	737	775
Gewasbeschermingsmiddelen	313	385	426	438	382	395
Meststoffen	489	443	496	499	503	405
Zaaizaad en pootgoed	334	414	500	414	397	400
Grond en gebouwen (pachtbasis)	756	797	863	988	1047	1080
Overige kosten	746	719	664	735	635	630
Totaal kosten	6530	6705	6789	6979	7023	7080
Netto-bedrijfsresultaat	-1126	432	-1095	-2082	-1456	-2545 (-1685)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	16500	59900	17600	-1400	15000	-10000 (10000)

1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstprizen.

Bedrijfsuitkomsten van kleinere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën

I Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig	Prognose
	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87 l)	1987/88 l)
Cultuurgrond (ha)	25,60	24,70	25,40	27,40	28,30	28,00
Grondgebruik in % van cultuurgrond						
granen	37	22	26	15	15	13
sardappelen	39	47	43	47	46	44
suikerbieten	19	18	19	20	19	19
overige	5	13	14	18	20	24
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,1	1,0	1,2	1,1	1,1	1,1
Productie in sbe	112	117	115	123	126	123
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	935	494	677	316	428	270
Aardappelen	2167	2489	2616	2710	2646	2380
Suikerbieten	922	903	936	1089	966	895
Ov. marktbaar gewassen	291	305	377	500	750	590 (630)
Veehouderij en div. opbr.	496	327	412	245	153	200
Totaal opbrengsten	4811	4318	5018	4851	4943	4335 (4375)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	2129	2111	2477	2062	1911	2025
Werktuigen	727	811	865	790	913	960
Werk door derden	406	402	407	414	462	480
Gewasbeschermingsmiddelen	350	456	467	565	542	575
Meststoffen	669	622	611	641	641	520
Zaaizaad en pootgoed	397	501	508	510	545	545
Grond en gebouwen (pachtbasis)	536	645	702	699	702	725
Veevoeder	168	95	150	89	17	50
Overige kosten	620	772	686	596	629	630
Totaal kosten	6002	6415	6873	6346	6362	6310
Netto-bedrijfsresultaat	-1191	-1897	-1855	-1495	-1419	-2175 (-2135)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	16300	-1700	6500	3900	8000	-10000 (-9000)

1) Excl. WIR-effect. Tussen haakjes vrije produkten bij genormaliseerde opbrengstprijzen.

34 Bedrijfsuitkomsten van grotere weidebedrijven in het Noordelijk kleif- en veenweidegebied

	Algemene gegevens					Prognose 1987/88 1)
	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	
I						
Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	34,50	35,80	37,00	37,40	38,00	38,50
Grasland en voedergewassen (ha)	33,70	35,10	36,40	36,60	37,20	37,70
Melkoeien (stuks)	73,90	76,80	73,90	74,00	70,40	64,00
Fokzeugen (stuks)	0,20	0	0,60	0,20	0,20	0,20
Mestvarkens (stuks)	2,90	0	0,60	1,10	2,60	2,60
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,70	1,72	1,74	1,73	1,69	1,65
Productie in sbe	275	277	278	284	280	272
II						
Resultaten in gld. per ha						
Melkgeld	8999	9096	8341	8617	8621	7920
Omzet en aanwas rundvee	1489	1367	1209	1309	1047	1020
Opbrengst varkens	64	5	38	33	38	30
Overige opbrengsten	287	242	199	293	319	425
Totaal opbrengsten	10839	10710	9787	10252	10025	9395
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	3258	3219	3153	3280	2998	2935
Werktuigen	1251	1258	1231	1293	1429	1450
Werk door derden	272	293	298	290	288	290
Veevoeder	3284	3714	2808	2789	2417	1910
Meststoffen	682	555	605	680	646	555
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1351	1389	1275	1315	1501	1555
Overige kosten	1447	1416	1339	1371	1332	1345
Totaal kosten	11545	11844	10709	11018	10611	10040
Netto-bedrijfsresultaat	-706	-1134	-922	-766	-586	-645
III						
Arbeidsopbrengst ondernemer	48200	34300	42000	50900	52000	50000

1) Excl. WIR-effect.

Bedrijfsuitkomsten van grotere weilandbedrijven in het Westelijk weilandgebied

I	Algemene gegevens	1982/83					1983/84					1984/85					1985/86		Voorlopig 1986/87 I)		Prognose 1987/88 I)	
	Cultuurgrond (ha)	28,40	28,40	28,40	28,40	28,40	28,40	28,40	28,90	28,90	28,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	30,50	30,50	
	Grasland en voedergewassen (ha)	28,40	28,30	28,30	28,30	28,30	28,30	28,30	28,90	28,90	28,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	29,90	30,50	30,50	
	Melkkoefen (stuks)	68,30	71,70	71,70	71,70	71,70	71,70	71,70	67,20	67,20	67,20	65,90	65,90	63,60	63,60	63,60	63,60	63,60	63,60	58,20	58,20	
	Fokzeugen (stuks)	1,40	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,40	0,40	0,40	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	
	Mestvarkens (stuks)	27,90	18,50	18,50	18,50	18,50	18,50	18,50	17,80	17,80	17,80	29,50	29,50	25,40	25,40	25,40	25,40	25,40	25,40	25,70	25,70	
	Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,72	1,77	1,77	1,77	1,77	1,77	1,77	1,77	1,77	1,77	1,71	1,71	1,73	1,73	1,73	1,73	1,73	1,73	1,70	1,70	
	Productie in sbe	245	246	246	246	246	246	246	237	237	237	242	242	238	238	238	238	238	238	232	232	
II Resultaten in gid. per ha																						
	Melkgeld	9666	10444	10444	10444	10444	10444	10444	9652	9652	9652	9608	9608	9558	9558	9558	9558	9558	9558	8985	8985	
	Omzet en aanwas rundvee	1725	1683	1683	1683	1683	1683	1683	1459	1459	1459	1558	1558	1318	1318	1318	1318	1318	1318	1240	1240	
	Opbrengst varkens	495	225	225	225	225	225	225	355	355	355	295	295	280	280	280	280	280	280	270	270	
	Overige opbrengsten	259	205	205	205	205	205	205	243	243	243	230	230	235	235	235	235	235	235	395	395	
	Totaal opbrengsten	12145	12557	12557	12557	12557	12557	12557	11709	11709	11691	11691	11691	11391	11391	11391	11391	11391	11391	10890	10890	
	Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	3778	4203	4203	4203	4203	4203	4203	4301	4301	4162	4162	4162	4050	4050	4050	4050	4050	4050	3935	3935	
	Werktuigen	1348	1310	1310	1310	1310	1310	1285	1285	1285	1303	1303	1525	1525	1525	1525	1525	1525	1540	1540		
	Werk door derden	176	234	234	234	234	234	240	240	240	262	262	226	226	226	226	226	226	235	235		
	Veevoeder	4354	5155	5155	5155	5155	5155	4071	4071	4071	3729	3729	3466	3466	3466	3466	3466	3466	2665	2665		
	Meststoffen	527	435	435	435	435	435	478	478	478	527	527	542	542	542	542	542	542	465	465		
	Grond en gebouwen (pachtbasis)	1578	1553	1553	1553	1553	1553	1543	1543	1543	1589	1589	1810	1810	1810	1810	1810	1810	1885	1885		
	Overige kosten	1646	1667	1667	1667	1667	1667	1635	1635	1635	1532	1532	1442	1442	1442	1442	1442	1442	1465	1465		
	Totaal kosten	13407	14557	14557	14557	14557	14557	13553	13553	13553	13104	13104	13061	13061	13061	13061	13061	13061	12190	12190		
	Netto-bedrijfsresultaat	-1262	-2000	-2000	-2000	-2000	-2000	-1844	-1844	-1844	-1413	-1413	-1670	-1670	-1670	-1670	-1670	-1670	-1300	-1300		
III Arbeidsopbrengst ondernemer		32800	20600	20600	20600	20600	20600	27000	27000	27000	43500	43500	35000	35000	35000	35000	35000	35000	42000	42000		

1) Excl. WIR-effect.

Bedrijfsuitkomsten van grotere weidebedrijven in de zandgebieden

Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	Cultuurgrond (ha)	27,50	28,00	29,70	30,60	31,20
Graafland en voedergewassen (ha)	27,30	27,70	29,50	30,20	30,90	30,70
Melkkozien (stukks)	69,00	70,70	69,80	67,80	64,10	58,60
Fokzeugen (stukks)	1,40	0,70	0,80	1,00	1,00	1,00
Mestvarkens (stukks)	41,10	44,00	24,20	21,50	19,90	20,60
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,70	1,71	1,74	1,73	1,74	1,70
Productie in sbe	253	258	261	264	262	253

II Resultaten in gld. per ha

Melkgeld	10341	10792	9826	9815	9750	9210
Omzet en aanwas rundvee	2175	2079	1907	2006	1783	1640
Opbrengst varkens	811	872	528	395	301	285
Overige opbrengsten	209	233	137	280	319	405
Totaal opbrengsten	13536	13976	12398	12496	12153	11540
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	3877	4010	3886	3967	3840	3780
Werktuigen	1400	1488	1446	1430	1584	1650
Werk door derden	311	306	322	367	367	365
Veevoeder	4631	5458	4389	4144	3453	2775
Meststoffen	740	611	656	719	683	590
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1456	1490	1439	1438	1625	1710
Overige kosten	1888	1814	1689	1712	1701	1740
Totaal kosten	14303	15177	13827	13777	13253	12610
Netto-bedrijfsresultaat	-767	-1201	-1429	-1281	-1100	-1070
III Arbeidsopbrengst ondernemer	44900	37800	32200	37900	43000	45000

1) Excl. WIR-effect.

Bedrijfsuitkomsten van grotere gemengde bedrijven met overwegend rundvee

I Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	Cultuurgrond (ha)	23,40	23,40	25,60	25,50	26,50
Grasland en voedergrassen (ha)	19,50	20,30	21,50	21,70	22,10	22,50
Melkkoefen (stuks)	50,20	53,60	52,80	54,80	53,40	48,70
Fokzeugen (stuks)	16,70	18,90	14,50	16,40	16,50	16,70
Mestvarkens (stuks)	105,00	128,90	140,40	176,70	175,80	178,30
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,78	1,81	1,86	1,93	1,99	1,97
Productie in sbe	240	253	261	272	279	274
II Resultaten in gid. per ha						
Melkgeld	8761	9544	8318	9369	9345	8645
Omzet en aanwas rundvee	1907	1896	1625	1874	1640	1500
Opbrengst varkens	354,3	3780	4130	4985	4351	4095
Marktbaar gewassen	902	801	1036	790	1041	885
Overige opbrengsten	859	940	1170	1081	1089	1130
Totaal opbrengsten	15972	16961	16279	18099	17466	16255
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	4881	5330	5161	5358	5184	5075
Werktuigen	1419	1572	1566	1802	1873	1930
Werk door derden	334	325	391	415	286	285
Veevoeder	6488	7702	7284	7908	7028	5930
Meststoffen	696	573	575	679	625	545
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1535	1745	1679	1799	2190	2290
Overige kosten	2241	2412	2294	2603	2564	2585
Totaal kosten	17594	19659	18950	20564	19750	18640
Netto-bedrijfsresultaat	-1622	-2698	-2671	-2465	-2284	-2385
III Arbeidsopbrengst ondernemer	37200	21600	14300	23500	24000	24000
1) Excl. WIR-effect.						

Bedrijfsuitkomsten van kleinere weidebedrijven in de klei-, veen- en zandgebieden

	1982/83					1983/84		1984/85		1985/86		Voorlopig 1986/87 1)		Prognose 1987/88 1)	
I Algemene gegevens															
Cultuurgrond (ha)	15,60	15,60	15,60	16,00	16,00	15,60	15,60	16,00	16,00	15,60	16,00	16,00	16,00	16,00	16,00
Grasland en voedergewassen (ha)	15,20	15,20	15,20	15,50	15,50	15,40	15,40	15,90	15,90	15,40	15,90	15,90	15,80	15,80	15,80
Melkkoefen (stuks)	30,30	31,40	31,40	31,00	31,00	30,90	30,90	28,70	28,70	30,90	28,70	28,70	26,30	26,30	26,30
Fokzeugen (stuks)	0,50	0,80	0,80	0,90	0,90	0,60	0,60	0,70	0,70	0,60	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70
Mestmarkens (stuks)	15,10	17,50	17,50	20,40	20,40	20,80	20,80	20,40	20,40	20,80	20,40	20,40	20,70	20,70	20,70
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,29	1,34	1,34	1,35	1,35	1,30	1,30	1,25	1,25	1,30	1,25	1,25	1,23	1,23	1,23
Productie in sbe	116	119	119	120	120	122	122	118	118	122	118	118	115	115	115
II Resultaten in gid. per ha															
Melkgeld	7229	7595	7595	7067	7067	7665	7665	7388	7388	7665	7388	7388	7005	7005	7005
Omzet en aanwas rundvee	1656	1596	1596	1456	1456	1594	1594	1368	1368	1594	1368	1368	1280	1280	1280
Opbrengst varkens	431	577	577	735	735	707	707	598	598	707	598	598	580	580	580
Overige opbrengsten	234	220	220	284	284	255	255	316	316	255	316	316	435	435	435
Totaal opbrengsten	9550	9988	9988	9542	9542	10221	10221	9670	9670	10221	9670	9670	9300	9300	9300
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	5200	5580	5580	5535	5535	5831	5831	5585	5585	5831	5585	5585	5565	5565	5565
Werktuigen	1092	1183	1183	1141	1141	1258	1258	1354	1354	1258	1354	1354	1405	1405	1405
Werk door derden	280	290	290	307	307	290	290	302	302	290	302	302	300	300	300
Veevoeder	3160	3838	3838	3316	3316	3508	3508	3015	3015	3508	3015	3015	2470	2470	2470
Meststoffen	553	443	443	468	468	546	546	523	523	546	523	523	450	450	450
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1033	1103	1103	1046	1046	1192	1192	1289	1289	1192	1289	1289	1350	1350	1350
Overige kosten	1441	1471	1471	1469	1469	1544	1544	1420	1420	1544	1420	1420	1430	1430	1430
Totaal kosten	12759	13908	13908	13282	13282	14169	14169	13488	13488	14169	13488	13488	12970	12970	12970
Netto-bedrijfsresultaat	-3209	-3920	-3920	-3740	-3740	-3948	-3948	-3818	-3818	-3948	-3818	-3818	-3670	-3670	-3670
III Arbeidsopbrengst ondernemer	13400	5900	5900	7600	7600	8900	8900	10000	10000	8900	10000	10000	12000	12000	12000

1) Excl. WIR-effect.

Bedrijfsuitkomsten van kleinere gemengde bedrijven met overwegend rundvee

I Algemene gegevens	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	Voorlopig 1986/87 1)	Prognose 1987/88 1)
	Cultuurgrond (ha)	14,60	12,30	13,80	13,30	13,40
Grasland en voedergewassen (ha)	12,90	10,80	11,60	11,70	11,70	11,80
Melkkoefien (stuks)	21,70	22,70	24,10	22,30	20,80	19,30
Fokzeugen (stuks)	9,30	9,30	8,20	7,50	7,40	7,80
Mestvarkens (stuks)	33,00	46,90	75,20	50,90	52,20	55,40
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,41	1,31	1,40	1,32	1,40	1,40
Productie in sbe	120	114	123	116	109	108
II Resultaten in gld. per ha						
Melkgeld	5158	7277	6421	6046	6138	5830
Omzet en aanwas rundvee	1616	1773	1432	1657	1415	1345
Opbrengst varkens	2237	3087	3099	2114	2026	1780
Marktbaar gewassen	466	697	718	472	555	520
Overige opbrengsten	1092	787	724	953	896	1000
Totaal opbrengsten	10569	13621	12394	11242	11030	10475
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	5901	7117	6870	6891	6854	6800
Werktuigen	1086	1308	1435	1163	1282	1330
Werk door derden	359	444	328	385	399	400
Veevoeder	3775	6253	4921	4466	4233	3640
Meststoffen	528	485	514	544	573	480
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1042	1151	1203	1145	1265	1330
Overige kosten	1629	2016	1913	1930	1672	1690
Totaal kosten	14320	18774	17184	16524	16278	15670
Netto-bedrijfsresultaat	-3751	-5153	-4790	-5282	-5248	-5195
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
	5100	2200	6300	-1800	-2000	-4000

1) Excl. WIR-effect.